УДК 811.161.1'373:070"1853/1856"

А. А. Мороз

**БОЄЗДАТНІСТЬ АНГЛІЙСЬКОЇ АРМІЇ ТА ЇЇ УСПІХИ
ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКОЇ ВІЙНИ (1853-1856 РР.)
ОЧАМИ РОСІЯН-СВІДКІВ ПОДІЙ (ЛІНГВОІМАГОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)**

У статті досліджуються засоби вербалізації лінгвоімагології. Зроблено короткий аналіз лінгвістичних праць з проблематики дослідження, проаналізовані особливості інтерпретації погляду росіян на англійців під час Східної війни (1853–1856 рр.) Розглянуто лінгвоімагему «боєздатність англійської армії» та виділено одиниці інтерпретації лінгвоімагології при оцінці англійців російськими військовими та кореспондентами середини XIX сторіччя.

Ключові слова: лінгвоімагологія, стереотип, оцінка, метафора, експресивність, деталь.

DOI 10.34079/2226-3055-2019-12-20-217-224

Напрямок «лінгвоімагологія» запропонований Л. П. Івановою, яка розглядала питання лінгвоімагології у монографії «Русский Берлин в лингвоимагологическом аспекте» [10] та в наступних статтях «Имагология как новое направление в лингвистике» [9], «Французские города в видении Д. И. Фонвизина-путешественника» [11] та ін. У монографії «Русский язык как иностранный в истории становления европейского образа России» [15] С. К. Милославська досліджувала питання, пов'язані з іміджем Росії при вивченні російської мови. Але слід зазначити, що у цій роботі сам термін «лінгвоімагологія» не було застосовано.

Національна мова створює специфічне забарвлення реального світу, обумовлене культурною значущістю предметів, явищ, процесів, вибірковим ставленням до них носіїв мови-культури, яке породжується особливостями діяльності, способом життя і національної культури даного народу [15, с. 372–373]. Носії різних мов бачать світ крізь призму, підказану їм рідною мовою, змиряються з тим світобаченням, яке їм диктує мова [1, с. 39]. «Різні мови – це не різне позначення одного й того ж предмета, а різне бачення (Ansichten) його», – вказував В. фон Гумбольдт [5, с. 80].

У кожній мові відбивається певний спосіб сприйняття світу, що нав'язується як обов'язковий усім носіям мови [18, с. 373].

Головною метою лінгвоімагології є вивчення вербалізації бачення однієї нації іншою. У нашому дослідженні ми намагаємось проаналізувати погляд росіян на англійських військових під час Кримської війни 1853–1856 рр. у лінгвоімагологічному аспекті. Ця проблема ще ніколи не піднімалась вітчизняними або закордонними лінгвістами.

Кримська війна стала першою в історії людства «медійною» війною, оскільки її події оперативно висвітлювалися в пресі [12; 16; 17; 20]. Британські газети та журнали (The Times, Illustrated London News, Punch, Blackwood's Magazine, Liverpool Chronicle, Fraser's Magazine, Athenaeum тощо) стали «фільтром», що пропускає через себе інформацію і виділяє із загальної маси окремі елементи, надаючи особливого значення одним і применшуючи цінність інших. Не стояла осторонь і російська преса. Такі популярні журнали, як «Современник», «Московитянин», «Морской сборник», «Одесский вестник» та ін., постійно публікували матеріали, у яких висвітлювалась

війна між Російською імперією та військами Англії і Франції. Найбільш популярними були нотатки М. В. Берга [2], Н. П. Сокальського та С. Д. Кожухова [13]. У цих мемуарах ретельно висвітлювалися важливі події того часу, а також надавалась всебічна оцінка ворогові як з позиції самих журналістів, так і з позиції солдат і офіцерів.

Цікаву інформацію про хід Російсько-турецької війни 1853–1856 рр. залишили також М. І. Пірогов і Е. І. Тотлебен [19].

Як же воювали англійці? За всіма спогадами – чудово. Поряд зі своїми союзниками французами, вони вміло вели наступальні й оборонні дії, значно перевершуючи турецьку армію, яка також брала активну участь у подіях 1853–1856 рр. на Кримському півострові: *Впрочем легкость занятия этой позиции я отношу к энергической и предусмотрительной распорядительности генерала Липранди и к тому, что укрепления защищали не французы или англичане, а турки, с которыми конечно сладить было гораздо легче* [13, с. 13].

Один із героїв оборони Севастополя – Е. І. Тотлебен – так висловився про англійську армію: *Английская армия всегда считалась в числе лучших европейских войск* [19, с. 32].

Погляд російських офіцерів на англійський флот, мабуть, повністю збігається з тими оцінками, які дають у всьому світі: Великобританія – надпотужна морська держава, що володіє найбільшим і найсучаснішим флотом [4; 8]: *Первое место в этом отношении (стосовно військово-морських сил – А. М.) бесспорно принадлежит Англии, как самой богатой и могущественной морской державе. До последнего времени ни одно из европейских государств не в состоянии было содержать такого многочисленного флота, как Великобритания* [19, с. 41].

Зная важность и значение морских сил для Англии, неистощимость ее финансовых средств и настойчивость народного характера в преследовании однажды предположенной цели, не было причин удивляться появлению многочисленного английского флота во время восточной войны [19, с. 91].

Автор вживає аналітичні форми найвищого ступеня прикметників *самой богатой* и *могущественной*. Лексеми *важность* і *значение*, а також *неистощимость* и *настойчивость* мають позитивні конотації та, за класифікацією Л. М. Васильєва, містять естетичну оцінку [3].

Під час аналізу ставлення російських сучасників до англійського флоту середини ХІХ століття ми знайшли лише позитивний погляд на цей рід військ, що свідчить про повагу з боку громадян Російської імперії до військово-морських сил острівної держави.

Одним із подвигів британців у Східній війні 1853–1856 рр. була знаменита атака Легкої кавалерії [12]. Ця поразка англійців згодом перетворилась на перемогу, оскільки зуміла об'єднати націю навколо загальних проблем того періоду. Проаналізуємо її.

Розглянемо те, як побачив атаку бригади Легкої кавалерії один з очевидців подій – російський репортер С. Д. Кожухов: *Трудный, почти невозможный, подвиг предстояло исполнить этой сумасшедшей кавалерии. С какой-то отвагой отчаяния, неслись на пролом эти безумные храбрецы, и ни один из живых, не раненых тяжело, не положил оружия. А гусары и козаки еще долго не могли опомниться. Они были убеждены, что их преследовала по крайней мере вся неприятельская кавалерия и сердито не хотели верить, что были смяты ничтожною, сравнительно, горстью смельчаков* [13, с. 24–25].

Хоробрість англійських солдатів й офіцерів вербалізується за допомогою іменників, що мають у своїй семантиці позитивні конотації: *подвиг, отвага отчаяния, безумные храбрецы, смельчаки*. Вид оцінки – естетична.

У тлумачному словнику російської мови В. І. Даля наведено такі дефініції: Подвиг – важное по своему значению деяние. Действие, совершенное в трудных, опасных условиях. Самоотверженный, героический поступок [6]. Отвага – бесстрашие, храбрость, смелость [6]. Храбрец – храбрый человек [6]. Смельчак – разг. смелый человек [6].

Як видно із дефініцій, усі проаналізовані іменники мають загальну позитивну естетичну оцінку.

Лексема *смелая* несе у своїй семантиці позитивні конотації: *Смелый: отважный, бесстрашный, неустрашимый, не(без)боязненный* [6].

Розглянемо ще один приклад:

В то же время английский 8-й гусарский полк, при содействии конной артиллерии, после нескольких выстрелов бросился в атаку [19, с. 276].

За допомогою дієслова *бросился* автор підкреслює швидкість атаки. Подібне ілюструють і наступні два приклади: *Вслед за поднятием неприятельского флага в замке, в бухту вошел тот час же маленький пароход, быстро облетел оба ее берега, померил дно, снова ушел в море и привел за собою в бухту эскадру* [19, с. 283]. *В одну минуту на эполемента, недавно занятом нашею батареею, появилось английское знамя* [19, с. 235].

Вольові якості англійців оспівані не тільки англійськими поетами і прозаїками, але також і авторами мемуарів з лав супротивника: *Несмотря на наш огонь, наносивший неприятелю потери, англичане стойко продвигались вперед* [19, с. 233].

Словник В. І. Даля не надає дефініції цьому слову. Його можна знайти в іншому словнику: *Стойкий – долго сохраняющий и проявляющий свои свойства, не поддающийся разрушению, изменениям; прочный, устойчивый. 2. перен. обладающий упорством; непоколебимый, твердый* [7].

Як бачимо з визначення, лексема *стойкий/стойко* має значення *той, хто виявляє завзятість; непохильний, твердий*. Ці значення мають позитивні конотації і сигналізують про поважне ставлення російських військових до супротивника.

У наступному прикладі дається оцінка атаці англійських військ на позиції російської армії: *Град пуль с наших позиций накрывал англичан, но они упорно, с каким-то дьявольским упрямством наступали на наши редуты, не считаясь с потерями* [19, с. 18].

Хоробрість завжди викликає позитивні оцінки. Автор спогадів наводить такі епітети і порівняння: *наступали упорно, с дьявольским упрямством*. Також вжито фразеологічний зворот *не считаясь с потерями*.

У мемуарах учасників бойових дій Кримської кампанії часто згадується обережність, передбачливість і хитрість англійських військових [2; 4; 8]. Маючи таких далекоглядних і обережних полководців, як лорд Раглан, Броун, Лесі-Еванс, Інгланд, Каткарт, англійці завжди прагнули домогтися перемоги малою кров'ю, зрідка приймаючи бій з грізним суперником: *Англичане в это время еще не начинали дела. Двигаясь медленее французов, они, не входя в сферу выстрелов, остановились. Лорд Раглан решил предварительно выждать успех французов* [19, с. 227].

Повільність англійців, можливо, просто хитрість виокремлюється в мемуарах не тільки російських військових, але також і у спогадах союзників – французів: *Англичане, долженствовавшие действовать на нашем левом фланге, еще теряли время в бесконечных приготовлениях к бою. Только в 10 часов они подошли к позиции, подвигаясь с обыною своею флегмою* [14, с. 54].

Що означало слово «флегма» в середині XIX століття? *Флегма – греч. мокроты. Хладнокровие, спокойствие, равнодушие; вялость, сонливость, недостаток живости, жизни* [6].

Автор нарису підкреслює, що англійські війська рухалися повільно, щоб дати можливість французам самим почати бій і зазнати перших втрат.

Російські автори вказували й на те, що англійське озброєння багато в чому перевершувало озброєння російської армії: *Положение этих батарей (росийских – А. М.) сделалось еще более затруднительным, когда несколько спустя два английские орудия успели перейти Альму в брод, ниже Бурлюка, и, поднявшись на уступ горы, стали поражать нас анфиладными выстрелами* [19, с. 233].

У реченні використовується более затруднительный, що підкреслює ті складнощі, з якими зіткнулася російська армія, уражена анфиладными пострілами.

На наш погляд, автор мемуарів об'єктивно ставиться до супротивника, оскільки будь-якому військовому імponує лад і високий професіоналізм в армії, навіть якщо це армія ворога.

В інших двох прикладах використовуються підсилювальні прикметники *большое і значительное* (естетична оцінка) для того, аби підкреслити сильні сторони армії англійців: *Не таково было наше положение в борьбе с английскими батареями, вскоре обнаружившими большое преимущество в калибрах орудий перед нашими. В особенности страдал от английских батарей 3-й бастион, подвергавшийся сосредоточенному огню с Зеленой и Воронцовской высот [13, с. 355]; Всего действовало с английских батарей по нашим укреплениям 71 орудие, а с нашей стороны отвечали им только 54 орудия. Кроме того англичане имели за собою значительное преимущество в калибрах, а также в мортирном огне* [19, с. 373].

Дуже часто англійські військові сили порівнюються із французькими. Деякі автори говорять про більшу перевагу французів, інші, навпаки, стверджують, що англійці були набагато краще підготовлені і мали сильнішу бойову міць: *Не то было в борьбе с английскими батареями, которые имели более сильное вооружение и вместе с тем были гораздо лучше расположены* [19, с. 371].

Порівняльні прислівники «*более*», «*гораздо*», «*лучше*» вербалізують позитивне ставлення автора російських мемуарів до супротивника-англійця, при цьому принижуючи його ставлення до французької колони, що наступала.

Розглянемо ще два приклади використання прислівників порівняльного ступеня: *Английские батареи действовали целый день очень усиленно* [19, с. 382]; *Английские батареи действовали целый день весьма сильно, в особенности против 3-го бастиона* [19, с. 386].

Виділені нами прислівники *очень і весьма* свідчать про високу оцінку, яку дає автор твору могутності англійських гармат.

При описі бойових дій армії королеви Вікторії, автор – стриманий оповідач, не зміг не вжити стилістично забарвлений прикметник – *жестокий* у поєднанні з іменником *огонь*. Цим прийомом підкреслюється негативне ставлення журналіста до британців, і водночас позитивний погляд на міць англійської зброї: *С рассветом*

6/18 октября английские батареи снова открыли жестокый огонь по левому фасу 4-го бастиона, по 3-му бастиону и Малаховому кургану [19, с. 382]; Жестоким неприятельским (вогонь з англійської стрілецької зброї – А. М.) огонь густой стрелковой цепи в короткое время лишил наши войска большей части офицеров и начальников [19, с. 237].

Розглянемо інший приклад: *В то время как владимирский полк героически умирал за эполементам, бригада Колин-Кемпбеля угрожала эполементам обходом с правого фланга, дивизия принца Наполеона приближалась левее, спешили отрезать севастьяпольскую дорогу, французская батарея громила с фланга, а дивизии Броуна, Эванса и герцога Кембриджского осыпали владимирский полк градами иштыцерных пуль и гранатами* [19, с. 238].

Автор спогадів вводить дві метафори: «осыпали» (говорить про силу і інтенсивність англійського вогню) і «градами» (свідчить про велику кількість куль і гранат, кинутих на позиції російських солдатів).

Окрім переваг у військовій техніці, англійці часом застосовували і свої уміння та досвід: *Мы видели, что англичане искусно воспользовались этими недостатками батарей, поставив свои корабли в необороненном секторе и поражая платформу близким продольным и тыльным огнем, так что вскоре из 27-ми орудий, стоявших на ней, 22 были приведены в бездействие, а прислуга, будучи осыпана снарядами и осколками от камней, вынуждена была сойти вниз* [19, с. 367].

У наведеному прикладі автор спогадів вводить лексему искусно, позитивно оцінюючи майстерність і вміння англійців вести війну.

Англичане умели воспользоваться теми выгодами, которые представляла им местность, позволившая расположить свои батареи таким образом, чтобы, действуя фронтально по одним фасадам наших укреплений, они могли в то же время поражать продольно и в тыл смежные фасы их [19, с. 371]. Як бачимо, автором вводиться дієслівне сполучення умели воспользоваться, що також підкреслює вміння британців грамотно вести бойові дії.

У наступному прикладі автор мемуарів використовує словосполучення *выгоды местности, сосредоточение выстрелов, командования, превосходство в расположении батарей*, що дозволяло *поражать продольно и в тыл смежные фасы*. Всі виділені лексеми сигналізують про перевагу англійської армії над супротивником. Автор не використовує зневажливої лексики і, як наслідок, позитивно ставиться до здатності англійців вміло воювати.

Таким чином, російські автори для вербалізації свого ставлення до боездатності англійської армії та її успіхів під час Російсько-турецької війни 1853–1856 рр. використовують лексичні стилістичні засоби: лексеми з позитивним або негативним значенням, експресивні означення, стилістично забарвлені прикметники, прикметники найвищого і порівняльного ступеня, іменники, що мають у своїй семантиці позитивні конотації, епітети, підсилювальні прикметники, порівняльні прислівники. Застосовано естетичну оцінку. Окрім цього, вжито й яскраві фразеологічні звороти, метафори, порівняння. Виокремлюється така деталь, як стрімкість атаки армії королеви Вікторії.

У подальших дослідженнях ми плануємо проаналізувати інші лінгвоімагеми, що вербалізують ставлення однієї нації до іншої під час Східної війни 1853–1856 рр. у лінгвоімагологічному аспекті.

Список використаної літератури

1. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания / Ю. Д. Апресян // Вопросы языкознания. – 1995. – № 1. – С. 37–67; Апресян Yu. D. Obraz cheloveka po dannym yazyka: popytka sistemnogo opisaniya / Yu. D. Apresyan // Voprosy yazykoznaneya. – 1995. – № 1. – S. 37–67.
2. Берг Н. В. Из крымских заметок / Н. В. Берг // Современник. – 1856. Т. 58, № 8. – С. 131–202; Berg N. V. Iz krymskikh zametok / N. V. Berg // Sovremennik. – 1856. Т. 58, №8. – S. 131–202.
3. Васильев Л. М. Семантическая категория оценки и оценочные предикаты / Л. М. Васильев // Исследования по семантике: Семантические категории в русском языке: сб. науч. ст. – Уфа: Башкир. гос. ун-т, 1996. – С. 54–61; Vasilev L. M. Semanticheskaya kategoriya otsenki i otsenochnye predikaty / L. M. Vasilev // Issledovaniya po semantike: Semanticheskie kategorii v russkom yazyke: sb. nauch. st. – Ufa: Bashkir. gos. un-t, 1996. – S. 54–61.
4. Гейрот А. Ф. Описание Восточной войны 1853–1856 гг. / А. Ф. Гейрот. – Санкт-Петербург: Типография Эдуарда Гоппе, 1872. – 565 с.; Geyrot A. F. Opisanie Vostochnoy voyny 1853–1856 gg. / A. F. Geyrot. – Sankt-Peterburg: Tipografiya Eduarda Gorpe, 1872. – 565 s.
5. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / В. фон Гумбольдт; пер. с нем. под ред., с предисл. Г. В. Рамишвили. – Москва: Прогресс, 1984. – 397 с.; Gumboldt V. fon. Izbrannye trudy po yazykoznaneyu / V. fon Gumboldt; per. s nem. pod red., s predisl. G. V. Ramishvili. – Moskva: Progress, 1984. – 397 s.
6. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка [Электронный ресурс] / В. И. Даль. – Режим доступа: <http://slovardalja.net>; Dal V. I. Tolkovyy slovar zhivogo velikorusskogo yazyka [Elektronnyy resurs] / V. I. Dal. – Rezhim dostupa: <http://slovardalja.net>
7. Ефремова Т. Ф. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный [Электронный ресурс] / Т. Ф. Ефремова. – Москва: Русский язык, 2000. – Режим доступа: <https://www.efremova.info>; Yefremova T. F. Novyy slovar russkogo yazyka. Tolkovo-slovoobrazovatelnyy [Elektronnyy resurs] / T. F. Yefremova. – Moskva: Russkiy yazyk, 2000. – Rezhim dostupa: <https://www.efremova.info>
8. Жандр А. П. Материалы для истории обороны Севастополя и для биографии Владимира Алексеевича Корнилова, собранные и объясненные капитан-лейтенантом А. Жандром, бывшим его флаг-офицером / А. П. Жандр. – Санкт-Петербург: Тип. 2-го Отд-ния Собств. Е. И. В. Канцелярии, 1859. – 396 с.; Zhandr A. P. Materialy dlya istorii oborony Sevastopolya i dlya biografii Vladimira Alekseevicha Kornilova, sobrannye i obyasnennye kapitan-leytenantom A. Zhandrom, byvshim ego flag-ofitserom / A. P. Zhandr. – Sankt-Peterburg: Tip. 2-go Otd-niya Sobstv. Ye. I. V. Kantselyarii, 1859. – 396 s.
9. Иванова Л. П. Имагология как новое направление в лингвистике / Л. П. Иванова // Мова і культура. – 2012. – Вип. 15, т. 6. – С. 73–76; Yvanova L. P. Ymaholohyia kak novoe napravleniye v lynchvystyke / L. P. Yvanova // Mova i kultura. – 2012. – Vyp. 15, t. 6. – S. 73–76.
10. Иванова Л. П. Русский Берлин в лингвоимагологическом аспекте / Л. П. Иванова. – Киев: Издательский дом Дмитрия Бурого, 2016. – 112 с.; Ivanova L. P. Russkiy Berlin v lingvoimagologicheskoy aspekto / L. P. Ivanova. – Kiev: Izdatelskiy dom Dmitriya Burago, 2016. – 112 s.
11. Иванова Л. П. Французские города в видении Д. И. Фонвизина-путешественника / Л. П. Иванова // Система і структура східнослов'янських мов. – 2016.

– Вип. 10. – С. 177–183 ; Yvanova L. P. Frantsuzskye horoda v vydenyy D. Y. Fonvyznaputeshestvennyka / L. P. Yvanova // Systema i struktura skhidnoslovianskykh mov. – 2016. – Vyp. 10. – S. 177–183.

12. Іщенко Н. А. Міфотворчість у воєнному дискурсі : національний міф про Кримську війну 1853–1856 років у літературі Великої Британії другої половини XIX століття : дис. ... д-ра філ. наук : спец. 10.02.04 / Наталя Анатоліївна Іщенко ; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. – Сімферополь, 2008. – 426 с. ; Ishchenko N. A. Mifotvorchist u voiennomu dyskursi: natsionalnyi mif pro Krymsku viinu 1853–1856 rokiv u literaturi Velykoi Brytanii druhoi polovyny XIX stolittia : dys. ... d-ra fil. nauk : spets. 10.02.04 / Natalia Anatoliivna Ishchenko ; Tavr. nats. un-t im. V. I. Vernadskoho. – Simferopol, 2008. – 426 s.

13. Кожухов С. Д. Из крымских воспоминаний о последней войне / С. Д. Кожухов // Русский архив. – 1869. – № 2. – С. 382–383, 017–026 ; Kozhukhov S. D. Iz krymskikh vospominaniy o posledney voyne / S. D. Kozhukhov // Russkiy arkhiv. – 1869. – № 2. – S. 382–383, 017–026.

14. Крымская экспедиция : рассказ очевидца, французского генерала : пер. с фр. – Санкт-Петербург : Военная типография, 1855. – 86 с. ; Krymskaya ekspeditsiya : rasskaz ochevidtsa, frantsuzskogo generala : per. s fr. – Sankt-Peterburg : Voennaya tipografiya, 1855. – 86 s.

15. Милославская С. К. Русский язык как иностранный в истории становления европейского образа России : моногр. / С. К. Милославская. – 2-е изд., стереотип. – Москва : ФЛИНТА : Наука, 2012. – 400 с. ; Miloslavskaya S. K. Russkiy yazyk kak inostranny v istorii stanovleniya evropeyskogo obraza Rossii : monogr. / S. K. Miloslavskaya. – 2-e izd., stereotip. – Moskva : FLINTA : Nauka, 2012. – 400 s.

16. Орехов В. В. Русская литература и национальный имидж : имагологический дискурс в русско-французском литературном диалоге первой половины XIX в. / В. В. Орехов. – Симферополь : АнтикВА, 2006. – 608 с. ; Orekhov V. V. Russkaya literatura i natsionalnyy imidzh : imagologicheskiy diskurs v russko-frantsuzskom literaturnom dialoge pervoy poloviny XIX v. / V. V. Orekhov. – Simferopol : AntikvA, 2006. – 608 s.

17. Орехов В. В. Миф о России во французской литературе первой половины XIX века / В. В. Орехов. – Симферополь : ОАО Симферопольская городская типография (СГТ), 2008. – 200 с. ; Orekhov V. V. Mif o Rossii vo frantsuzskoy literature pervoy poloviny XIX veka / V. V. Orekhov. – Simferopol : ОАО Simferopolskaya gorodskaya tipografiya (SGT), 2008. – 200 s.

18. Сабитова З. К. Языковая картина мира : языковые свидетельства вживания народа в природу / З. К. Сабитова // Лингвистика XXI века : сб. науч. ст. : к 65-летнему юбилею проф. В. А. Масловой / сост. В. В. Колесов, М. В. Пименова, В. И. Теркулов. – 2-е изд., стереотип. – Москва : ФЛИНТА : Наука, 2014. – С. 371–381 ; Sabitova Z. K. Yazykovaya kartina mira : yazykovye svidetelstva vzhivaniya naroda v prirodu / Z. K. Sabitova // Lingvistika XXI veka : sb. nauch. st. : k 65-letnemu yubileyu prof. V. A. Maslovoy / sored. V. V. Kolesov, M. V. Pimenova, V. I. Terkulov. – 2-e izd., stereotip. – Moskva : FLINTA : Nauka, 2014. – S. 371–381.

19. Тотлебен Э. И. Описание обороны города Севастополя / Э. И. Тотлебен. – Санкт-Петербург : Тиблен и Коми, 1863. – Т. 1. – 845 с. ; Totleben E. I. Opisanie oborony goroda Sevastopolya / E. I. Totleben. – Sankt-Petreiburg : Tiblen i Komi, 1863. – T. 1. – 845 s.

20. Sweetman J. The Crimean War / J. Sweetman. – Chicago : Fitzroy Dearborn ; London : Osprey Publishing Limited, 2001. – 96 p. – (Essential Histories).

Стаття надійшла до редакції 30.04.2019.

A. Moroz

**THE COMBAT CAPABILITY OF THE BRITISH ARMY AND ITS SUCCESSES
DURING THE RUSSIAN-TURKISH WAR (1853–1856) WITH THE EYES
OF RUSSIAN WITNESSES OF EVENTS (LINGUOIMAGOLOGICAL ASPECT)**

The article is dedicated to the means of verbalization of linguoimagology. This science considers the means of image verbalization. The author analyzed the linguistic features of interpretation of the perception of the English by the Russian soldiers during the Russian-Turkish War (1853–1856). The memoirs of the Russian militaries, who took part in the war, were specifically selected for the analysis. Thus, the notes by N. Berg, A. Geyrot, A. Zhandr, S. Kozhukhov and E. Totleben were considered. Their works fully covered the mid-nineteenth century's events that took place on the Crimean peninsula. In addition, the Russian authors provide a comprehensive assessment of the enemy's army. In these studies different discourses were analyzed. The volume of the article made it impossible to give examples of verbalization of all the lingoimagothemes. So we dealt with the military activities associated with the English from the viewpoint of Russian militaries. The authors make the assumption that besides the positive assessment of the enemies, the Russian people of the XIX century also had some negative attitude to them. This association is lost for the Russian people of the XXI century, but it is recorded in the literature of the XIX century. Thus, the Russian authors use verbalization of their attitude to the combat capability of the English army and its successes during the Russian-Turkish War of 1853–1856 using lexical stylistic means: lexemes with positive or negative meanings, expressive definitions. In addition, there are vivid phraseological phrases, metaphors, and comparisons. Such a detail as the swiftness of the Queen Victoria's attack on the army is highlighted. The Russian authors always emphasize the perfect quality of English horses and pay attention to the fact that the English cavalry was regarded as the best in Europe. Aesthetic assessment is applied here. All underlined lexemes signal about the superiority of the English Army over the enemy. The authors most often do not use disparaging vocabulary and, as a result, have a positive attitude to the ability of the British to fight skillfully. This can be proved by a number of lexemes with positive connotation. In our opinion, the authors of memoirs objectively regard the opponent, because any military appreciates the system and high professionalism in the army, even if it is the army of the enemy.

In further researches, we plan to analyze other linguoimagemas that verbalize the attitude of one nation to another during the Eastern War of 1853–1856 in the linguoimagological aspect. We plan to take the memoirs by Alfred Royer, Nickolai Pirogov, Leo Tolstoy who not only took an active part in the war affair but vividly described the enemy, giving their subjective assessment to different aspects of the investigated problem.

Key words: linguoimagology, assessment, expressiveness, detail, intercultural communication.